

ЗАКОН

ХУУЛИ

**«Нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанай хунгамалай,
нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг зургаанай гэшүүнэй,
нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг тушаалта нюурай
бүрин этигэмжэнүүдые бээлүүлгын лаб найдуулганууд тухай» гэхэн
Буряад Уласай Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай**

*Буряад Уласай Арадай Хурал
2026 оной апрелин 23-да
баталан абса*

1-дэхи статья

«Нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанай хунгамалай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг зургаанай гэшүүнэй, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг тушаалта нюурай бүрин этигэмжэнүүдые бээлүүлгын лаб найдуулганууд тухай» гэхэн 2009 оной майн 8-ай № 798-IV Буряад Уласай Хуулида (Буряад Уласай Хуулида шиидхэбэринүүдэй суглуулбари, 2009, № 3 – 5 (120 – 122); 2012, № 8 – 10 (161 – 163); «Бурятия» сонин, 2009, майн 13; 2012, октябрийн 12; 2015, июлийн 10; Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай албан ёһоной портал (www.egov-buryatia.ru), 2014, ноябрийн 13; 2015, июлийн 8; 2017, октябрийн 10; 2020, июлийн 15; «Мэдээсэлэй «Буряад үнэн» агентство» гэхэн сүлжээтэ хэблэл, 2023, майн 2; 2024, ноябрийн 27) удаадахи хубилалтануудые оруулха:

1) нэрэмжэдэнь «нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанай хунгамалай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг зургаанай гэшүүнэй, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгагадаг тушаалта нюурай» гэхэн үгэнүүдые «нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай» гэжэ хэлгэхэ;

2) 1-дэхи ба 2-дохи статьянуудые удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«1-дэхи статья. Тус Хуулийн гуримшуулха зүйл

1. Тус Хуули нютагай засагай байгууламжын дүримүүдээр тогтоогдодог нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай бүрин этигэмжэнүүдые

бээлүүлгын лаб найдуулгануудыг тодорхойлдог.

2. Тус Хуули нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг удаадахи нюурнуудта дэлгэрдэг гэбэл:

- 1) нютагай засагай байгууламжын засаг дарга;
- 2) нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанай һунгамал;
- 3) нютагай засагай байгууламжын шалгалта-тоололгын зургаанай түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогшо, шаллагша;
- 4) нютагай засагай байгууламжын дүримэй ёһоор бусад нюурнууд.

2-дохи статья. Гол ойлгосонууд

Тус Хуулиин зорилгонуудта удаадахи ойлгосонууд хэрэглэгдэдэг:

1) нютагай засагай байгууламжын засаг дарга - «Ниитын засагай ниитэ нэгэн байгуулгада нютагай өөһэдын хүтэлбэри эмхидхэлгын юрэнхы заршамууд тухай» гэхэн 2025 оной мартын 20-ой № 33-ФЗ Холбоото уласай хуулиин ёһоор (саашадаа - Холбоото уласай хуули) нютагай засагай байгууламжын дүримөөр хүн зоной ажамидарал сэхэ хангалгын асуудалнуудыг шийдхэхэ талаар өөрын бүрин этигэмжэнүүдтэй нютагай засагай байгууламжын дээдэ тушаалта нюур;

2) нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанай һунгамал (саашадаа - һунгамал) - нютагай засагай байгууламжын хүн зоной нютагай засагай байгууламжын түлөөлэлгэтэ зургаанда һунгаһан нюур.

Тус Хуулида хэрэглэгдэдэг бусад ойлгосонууд Холбоото Уласай хуули соохидол адли удхаар хэрэглэгдэдэг.»;

3) 3-дахи статьяда:

а) нэрэмжэдэнь «һунгамалай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг зургаанай гэшүүнэй, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг тушаалта нюурай» гэхэн үгэнүүдыг «нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнуудай,» гэжэ һэлгэхэ;

б) 1-дэхи хубида «һунгамал, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг зургаанай гэшүүн, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг тушаалта нюур» гэхэн үгэнүүдыг «нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнууд,» гэжэ һэлгэхэ;

в) 2-дохи хубида «һунгамал, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг зургаанай гэшүүн, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг тушаалта нюур» гэхэн үгэнүүдыг «Нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнууд,» гэжэ, «һунгамал, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг зургаанай гэшүүн, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагдадаг тушаалта нюур» гэхэн үгэнүүдыг «нютагай засагай тушаал эзэлдэг нюур,» гэжэ һэлгэхэ;

4) 4-дэхи ба 5-дахи статьянуудыг удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«4-дэхи статья. **Нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнуудай тушаалта нюурнуудта хүлээн абхуулха эрхэ**

Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнууд бүрин этигэмжэнүүдэйн бэелүүлгэтэй холбоотой асуудалнуудые шийдхэхын тула Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай, Буряад Уластахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ ба бусад тушаалта нюурнуудта, Буряад Уласай дэбисхэр дээрэ оршодог эмхидхэлэй-хуули ёһоной түхэлһөө ба зөөрийн түхэлһөө илгаагүй ниитын нэгэдэлнүүдэй ба эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ угтан абхуулха эрхэтэй.

5-дахи статья. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай хандалгануудые хүтэлбэрилэгшэдэй ба бусад тушаалта нюурнуудай хаража үзэхэ гурим

1. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнууд бүрин этигэмжэнүүдэйн бэелүүлгэтэй холбоотой асуудалнуудые шийдхэхын тула Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай, Буряад Уластахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ ба бусад тушаалта нюурнуудта, Буряад Уласай дэбисхэр дээрэ оршодог эмхидхэлэй-хуули ёһоной түхэлһөө ба зөөрийн түхэлһөө илгаагүй ниитын нэгэдэлнүүдэй ба эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаха эрхэтэй, тэдэ нютагай засагай тушаал эзэлдэг нюурта хандалгандань бэшэмэл түхэлөөр харюу үгэхэ, холбоото уласай хууляар тогтоогдоһон хизаарлалтануудые хараада абан, тэрэнэй эриһэн дансануудые гү, али мэдээнүүдые бүридхэлдэ абтаһан үдэрһөө литын 30 үдэр болотор болзорто үгэхэ ёһотой.

2. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай хандаһан ушарһаа ямар нэгэн асуудалнуудай нэмэлтэ шалгалта гү, али нэмэлтэ шэнжэлэл үнгэргэхэ хэрэгтэй һаань, тус статьягай 1-дэхи хубида заагдаһан хүтэлбэрилэгшэд ба бусад тушаалта нюурнууд хандалга эльгээһэн нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудта энээн тухай дуулгаад, хандалга хаража үзэхэ болзорые литын 30 үдэрһөө ехэ бэшээр һунааха эрхэтэй.

Тус статьягай 1-дэхи хубида заагдаһан нюурнууд хэрэгтэй болоо һаань - хандалга эльгээһэн нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай хабаадалгатайгаар хандалгыё юунһээшье дулдыдаагүй үнэн зүбөөр, бүхы талаһаань ба саг соонь хаража үзэхые хангадаг. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнууд хандалга хаража үзэхэ үдэр тухай эртээнһээ, зүгөөр литын 3 үдэрһөө орой бэшэ дуулгагдаха ёһотой.»;

5) 6-дахи статьяда:

а) нэрэмжэдэнь «һунгамалай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг зургаанай гэшүүнэй, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг тушаалта нюурай» гэхэн үгэнүүдые «нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай» гэжэ хэлгэхэ;

б) 1-дэхи хубида «Бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын үндэһөөр бэелүүлдэг һунгамалда, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг зургаанай

гэшүүндэ» гэхэн үгэнүүдые «Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг, бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын үндэһөөр бээлүүлдэг нюурнуудта» гэжэ хэлгэхэ;

в) 3-дахы хубида «Бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын бэшэ үндэһөөр бээлүүлдэг һунгамалда зандань үлөөхэ лаб найдуулагдадаг» гэхэн үгэнүүдые «Һунгамалда бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын бэшэ үндэһөөр бээлүүлхынь тула ажал үгэгшын зандань үлээн, ажалһаань сүлөөлэлгэ лаб найдуулагдадаг» гэжэ хэлгэхэ;

б) 7-дохи статьяда:

а) нэрэмжэдэнь «Һунгамалай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг зургаанай гэшүүнэй, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг тушаалта нюурай» гэхэн үгэнүүдые «нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай» гэжэ хэлгэхэ;

б) 1-дэхи хубида «Һунгамалда, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг зургаанай гэшүүндэ, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн һунгагадаг тушаалта нюурта» гэхэн үгэнүүдые «нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудта,» гэжэ хэлгэхэ;

в) удаадахи удхатай 3-дахы ба 4-дэхи хубинуудые нэмэхэ:

«3. Нютагай засагай байгууламжын дүримэй ёһоор бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын үндэһөөр бээлүүлдэг нютагай засагай тушаал эзэлдэг нюурай бэшэмэл мэдүүлгээр литын 28 үдэрһөө дээшэ жэл бүрийн түлбэритэ амаралтын хуби мүнгэн хүсэлдүүлгээр хэлгэгдэжэ болохо.

4. Нютагай засагай байгууламжын дүримэй ёһоор бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын үндэһөөр бээлүүлдэг нютагай засагай тушаал эзэлдэг нюурай бүрин этигэмжэнүүдые болюулхада, заагдаһан нюур хэрэглээгүй бүхы амаралтын түлөө мүнгэн хүсэлдүүлгэ абаха эрхэтэй.»;

7) 8-дахы ба 9-дэхи статьянуудые удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«8-дахы статья. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг (эзэлдэг байһан) нюурнуудай нийгэмэй лаб найдуулганууд

1. Нютагай засагай байгууламжын дүримөөр хараалагдаһан болзорой туршада нютагай засагай тушаалнуудые эзэлһэн нюурнуудта «Даадхалай пенсинүүд тухай» гэхэн 2013 оной декабрийн 28-ай № 400-ФЗ Холбоото уласай хуулийн ёһоор тогтоогдоһон гү, али «Оросой Холбоото Уласта хүн зониие ажалаар хангалга тухай» гэхэн 2023 оной декабрийн 12-ой № 565-ФЗ Холбоото уласай хуулийн ёһоор болзорһоо урид тогтоогдоһон наһанай (эрэмдэгэй) даадхалай пенсидэ нютагай засагай байгууламжын дүримөөр хараалагдаһан ушарнуудта, эрхэ нүхэсэлөөр ба гуримаар нэмэлтэ пенсийн хангалта тогтоогдожо болохо. Нэмэлтэ пенсийн хангалта тогтоолготой холбоотой гаршануудай һомололго нютагай бюджетэй мүнгэнэй ашаар бээлүүлэгдэдэг.

Хэрбээе холбоото уласай хуулинуудай ба Буряад Уласай хуулийн ёһоор нютагай засагай байгууламжын дүримөөр нютагай засагай тушаалнуудые

эзэлдэг нюурнуудта бүрин этигэмжэнүүдэйнь болюулагдаһан (тэрэ тоодо болзорһоо урид) ушарһаа нийгэмэй ба бусад нэмэлтэ лаб найдуулгануудые үзүүлэлгын хараалагдаһан һаань, нютагай засагай байгууламжын дүримэй зохистой дүримүүд гансал саг үргэлжын үндэһөөр бүрин этигэмжэнүүдые бээлүүлдэг ба пенсиин наһа хүсэхэн гү, али нютагай засагай тушаал эзэлхэ үедөө ажал хэхэ шадалгүй болоһон нюурнуудта дэлгэрдэг болон нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг байһан ба эдилгэ абалгада эсэргүүсэлгэ тухай Оросой Холбоото Уласай хууляар тогтоогдоһон хизаарлалтануудые, хорилтонуудые сахяагүй, уялгануудые дүүргээгүй ушарһаа, үгы гэбэл Холбоото уласай хуулийн 21-дэхи статьягай 1-дэхи хубийн 1 - 3-дахи пунктнуудаар, 30-дахи статьягай 1-дэхи хубийн 6-дахи, 7-дохи ба 10-дахи пунктнуудаар ба 2-дохи хубяар хараалагдаһан үндэһөөр бүрин этигэмжэнүүдэйнь болюулагдаһан нюурнуудта заагдаһан лаб найдуулгануудые үзүүлхые хараалха ёһогүй.

2. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнууд холбоото уласай хуулинуудаар ба нютагай засагай хуули ёһоной шийдхэбэринүүдээр тогтоогдоһон гуримаар уялгата эмнэлгын даадхалда ба гүрэнэй нийгэмэй даадхалда абтаха ёһотой.

3. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай бүрин этигэмжэнүүдээ саг үргэлжын үндэһөөр бээлүүлгын хугасаа хамтын ба таһалгаряагүй ажалай хугасаада гү, али албанай болзорто, мэргэжэлээрээ ажаллалгын (албанай) хугасаада, мүн холбоото уласай хуулинуудай ёһоор гүрэнэй эрхэтэнэй албанай, нютагай засагай албанай хугасаада (хамтын үргэлжэлэлдэ) тоологдодог.

4. Нютагай засагай тушаалнуудые саг үргэлжын үндэһөөр эзэлдэг нюурнууд энэ хугасаада нютагай засагай тушаал эзэлэлгые ба ажалай түлөөһэ алдангүй, нэмэлтэ мэргэжэлэй болбосорол абаха эрхэтэй.

5. Нютагай засагай байгууламжын дүримөөр нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудта нютагай бюджетэй мүнгэнэй ашаар нийгэмэй бусад лаб найдуулганууд тогтоогдожо болохо.

9-дэхи статья. Нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай ойроо хүртэшгүй байха лаб найдуулганууд

1. Холбоото уласай хуулийн ёһоор нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнуудай гэмтэ ябадалай гү, али захиргаанай харюусалгада хабаадуулхада, баригдахада, тушаагдахада, нэгжүүлхэдэ, мүшхүүлхэдэ, тэдээн тушаа гэмтэ ябадалай зарга шийдхэлгын ба захиргаанай зарга шийдхэлгын бусад үйлэнүүдые бээлүүлхэдэ, мүн нютагай засагай тушаалнуудые эзэлдэг нюурнууд тушаа шууд бэдэрэлгын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэдэ, тэдэнэй эзэлдэг гэр байрада ба (гү, али) албанай байрада, тэдэнэй гар ашаада, хубийн ба албанай унаа тээбэринүүдтэ, бэшэгүүдтэ, хэрэглэдэг хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдтэ, тэдэнэй мэдэлэй дансануудта эрхэтэй байха лаб найдуулганууд холбоото уласай хуулинуудаар тогтоогдодог.

2. Нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнууд дуугаа үгэхэ үедөө хэлэһэн һанамжын, үзэл бодолой болон нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнуудай зэргэдэ зохистой бусад үйлэнүүдэй түлөө гэмтэ ябадалай гү, али захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаха ёһогүй, тэрэ тоодо бүрин этигэмжэнүүдэйн болзорой дүүрэхэдэ. Нютагай засагай тушаалнуудыг эзэлдэг нюурнуудай олоной үмэнэ доромжолһон, хардаһан гү, али холбоото уласай хууляар харюусалгын хараалагдаһан бусад ябадал гаргаһан ушарнуудта тус дүрим дэлгэрдэггүй

3. Тус нюурай хамтын шийдхэбэринүүдыг абалгада (тэрэ тоодо хэлсэгдэхэ асуудалнуудаар дуугаа үгэлгэдэ) хабаадалга, үгы гэбэл эзэлдэг тушаалаараа Оросой Холбоото Уласай гуримшуулгын хуули ёһоной шийдхэбэринүүдээр хараалагдаһан бусад уялгануудыг дүүргэлгэ эдилгэ абалгада эсэргүүсэлгэ тухай Оросой Холбоото Уласай хуулийн ёһоор ашаһонирхолнуудай зүрилдөө һэргылэн сараха гү, али гуримшуулха тухай эрилтэнүүдыг сахяагүй байһанай түлөө нютагай засагай тушаал эзэлдэг нюурыг харюусалгада хабаадуулха үндэһэн болодоггүй.».

2-дохи статья

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрэй удаа арбан үдэрэй үнгэрһэн хойно хүсэндөө орохо.

Буряад Уласай Толгойлогшо

А.С. ЦЫДЕНОВ

Улаан-Үдэ хото
2026 оной майн 3

№ 1464-VII